

Nicolas Maslowski, Ph.D.
Univerzita Karlova v Praze,
Fakulta humanitních studií
Pracoviště historické sociologie

Posudek oponenta diplomové práce PhDr. Vít Šimral, LL.B.

« Party Politics in Intercivilisational Encounters: The Modernity Cleavage ».

Vít Šimral, napsal práci teoreticko-výzkumné povahy, v oboru historické sociologie, jejíž text je dlouhý 98 stran (kolem 125 normostránek), a bibliografie zabírá 29 stránek. Práce je rozdělená na šest velkých částí. Zabývá se otázkou využití historicko-sociologického rokkanovského modelu na západoevropskou politicko-kulturní oblast, zejména na analýzu Ruské revoluce a komunistické strany, a z druhé strany na vznik Muslimského bratrstva v Egyptě.

Vzhledem k počtu stránek, existenci poznámkového aparátu, počtu citovaných knih, kvantitě používaných zdrojů, metod výzkumu, a vzhledem ke kvalitě redakce a argumentace, hodnotím tuto práci jako odpovídající kritériím magisterské práce.

V první části přijímá autor pro svou práci perspektivu civilizační analýzy. To dokazuje zařazením se do jasného a koherentního rámce civilizační analýzy (Nelson, Huff, Eisenstadt, Arnason na str. 17), který vyplývá z analýzy procesu «longue durée», společně všem jmenovaným autorům. V rámci civilizačního vývoje věří, stejně jako Eisenstadt, v proces modernizací civilizací, a v předně z toho důvodu vznikající různorodé modernity (multiple modernities). Jako třetí předpoklad, v souladu s weberovskou tradicí, najdeme to, že kulturní faktory hrají občas větší úlohu než faktory politické a ekonomické.

Ve druhé části autor představuje historicko-sociologický rokkanovský model politických štěpení v Evropě. Doplnuje to modelem Lipseta a Rokkana o chronologii těchto štěpení. Zmiňuje přitom volbu Rokkana, který se soustředil na analýzu západoevropského světa. Obloukem se pak dostává k sofistikovaným úvahám o tom, jak tyto teorie vnímá světová akademická obec v dnešní době.

Třetí část je věnována modernitě, a hlavně „třetí cestě“ jejího chápání. Proces globalizace a jeho dopady tvoří prostor, ve kterém lze podle autora rokkanovský model aplikovat i mimo západoevropský svět. Porovnávat různé kultury (po případě ekonomické anebo politické světy) a jejich modernizace by mohlo být zajímavé. Proto bude autor analyzovat jak objektivní kritéria modernizací, tak zahrne vůli oddálit se od západního typu modernizací – str. 29 (kterou si představuji jako politický program).

Čtvrtá část analyzuje ruskou komunistickou stranu právě jako stranu, která nese program tvorby alternativní civilizace. Pan Šimral analyzuje jak kořeny vzniku strany, jak její vývoj. Tato část popisuje historické události hodně do detailu a často se velmi oddaluje od nastoleného modelu (na 30 stránek). Autor se vrací k aplikaci modelů v posledních třech stranách této části.

Pátá část se věnuje Muslimskému bratrstvu. Podobně jako přechodí část má kolem 30 stran a popisuje kořeny tohoto hnutí a jeho vývoj. Tato část také popisuje historické události hodně do detailu a často se oddaluje od nastoleného rokkanovského modifikovaného modelu. Tentokrát se k němu autor nevrátí ani na konci této části.

Šestá část diskutuje na základě těchto dvou příkladů štěpení a dospívá k závěrům, v nichž autor připisuje hnutím (stranám) tyto vlastnosti:

- a) politické zaměření na více otázek,
- b) důraz na dlouhodobé civilizační jedinečnosti,
- c) výzva proti velké části západního typu modernizace,
- d) návrh na zásadní reformu společnosti,
- e) sakrální konotace politické ideologie,
- f) Jakobínská víra v transformační sílu politiky.

V této práci autor přesvědčivě ukazuje dobrou znalost světové literatury z různých oblastí sociálních věd, které navrhuje propojit. Tyto znalosti jsou na magisterskou práci obdivuhodné. Směr a přístup autora, tedy vůle najít režimy transformace anebo i adaptace modelů existujících pro jinou civilizační oblast, je obzvláště přesvědčivý. Nabízí sofistikovanou analýzu, která má ambice jak teoretické, jak i na rovině analýzy dvou konkrétních terénů. Styl redakce práce je navíc příjemný.

I přes všechny pozitivní elementy vidím v této práci několik problémů, a to především v koherentnosti a metodě, ale i formě.

V první části se autor soustředí na perspektivy civilizační analýzy, popsané mj. pojmem „longue durée“. Pojem nebyl definován a ani jeho autor Fernand Braudel nebyl citován (není ani přítomen ve velké bibliografii). To je škoda, protože definice by mohla autorovi pomoci si všimnout důležité otázky. Braudel rozlišuje *longue durée*, které je určeno pro analýzu dlouhodobých procesů (v řádech 1000 let) anebo civilizačních procesů, od cyklických anebo konjunkturálních dějin (v řádech 100, 300 let) a také od událostních dějin (v řádech jedné generace anebo jedné události). Používání civilizační analýzy a pojmů dlouhého trvání pro popsání politického dění v rámci událostních dějin není samozřejmost a může být i polemické. Takové rozhodnutí by měl být uvedeno a konsekventně obhájeno.

Další otázka se týká faktu, že model Rokkana (po případě Rokkana a Lipseta) vidí štěpení, které je ztělesněné různými aktéry politické scény, například různými politickými stranami. Nevím, nakolik může analýza jedné strany, po případě jednoho hnutí, reprezentovat štěpení na národní úrovni. Pokud to tak opravdu může být, pak by byla potřeba lepší argumentace a zdůvodnění.

Další věc je, že vzniká pocit, že komunistická strana a Muslimské bratrstvo zajímají autora, protože nesou diskurz alternativního civilizačního projektu. Alternativní projekt není ale samozřejmě totožný s alternativní civilizací. Nedostatek definic základních pojmů pak vede k nejistotě o vzájemném vztahu daných konceptů. A jak si všímá i sám autor, tyto hnutí se velmi podobají také nacionalistickým hnutím. Není rokkanovská teorie štěpení spíše zařaditelná do konjunkturálních dějin, tj. do škály teorií nacionalismu spíše než teorií civilizačních? Čím se liší třeba sovětský nacionalismus od sovětské civilizace?

Formálně jsou části 4 a 5 mnohem delší než jiné, od ostatních se liší stylem a jsou hlavně popisné. Autor se zde ale vzdaluje od záměru vytvoření modelů tím, že konceptuálně neintegruje narativ do nabízeného paradigmatu. Dopouští se zde i normativních tvrzení (třeba „Rusové toužili po změně [...] To byla změna [...] pokroku“ str. 62).

Celkově zanechává tato práce smíšený pocit. Z jedné strany je na diplomovou práci intelektuálně stimulující a ambiciózní. Ze strany druhé obsahuje silné nedostatky v definicích pojmů a v redakci, které zanechávají pocit výborné, ale nedokončené práce.

Proto navrhuji hodnotit práci mezi velmi dobrou a výbornou, podle výsledku ústní obhajoby.

Praha 24. ledna 2013,

Nicolas Maslowski, Ph.D.